

Smart energi - regional klimatstrategi för Västra Götaland

- en halvtidsutvärdering

Sammanfattning

Under hösten 2007 lanserade Västra Götalandsregionen *Smart energi – för en stark ekonomi och minskad klimatpåverkan*. Med samverkan mellan regionen och de ingående 49 kommunerna är målet att utarbeta en strategi för att nå visionen om ett Västra Götaland oberoende av fossil energi vid år 2030.

För att skapa en bred förankring bland regionens aktörer genomfördes en mängd dialogmöten i en så kallad klimatdialog. Resultatet från dialogen ligger som underlag till det strategiförslag som regionfullmäktige ska ta ställning till under hösten 2009. Dialogen genomfördes under vinter och våren 2007 – 2008 indelad i sex fokusområden. Över 600 aktörer har träffats och diskuterat kring utmaningar och möjligheter för att minska användningen av fossil energi.

Denna rapport är en dokumentation och utvärdering av den *process* som framtagandet av strategin har inneburit, och som fortfarande pågår. Information och dokumentation har kontinuerligt samlats in under klimatdialogen och ligger till grund för utvärderingen. Tyngdpunkten av utvärderingen ligger på förberedelserna av dialogen och strategiframtagningen, dialogens genomförande samt överlämnandet av dialogresultaten till den politiska processen, vilket är så långt processen är kommen.

Dialogen har gynnat regionens möjligheter att nå visionen. Dels har den ökat medvetandet kring klimatfrågan i allmänhet, men också förtydligat den regionala dimensionen i klimatfrågan: vilka sektorer och verksamheter i regionen har klimatpåverkan av betydelse och hur kan detta förändras? Dialogen har också skapat nyttiga kontakter mellan olika aktörer i energiområdet. Flera av dessa har resulterat i *överenskommelser* – initiativ och aktiviteter riktade mot att minska regionens beroende av fossil energi.

För att öka strategins genomslag och möjligheter att nå visionen behöver regionens kommuner vara tydligt aktiverade och i samarbetet med näringsliv, forskning och övriga organisationer. En regional samverkan med tydliga mål är nödvändigt för att nå visionen. Strategin behöver drivas och förvaltas av en bred sammansättning med representanter från regionorganisationen, kommuner, näringsliv och forskning, och med tydligt stöd från regionens alla tre utvecklingsområden: tillväxt och utveckling, miljö och kultur.

Sammanfattning	2
1 Processutvärdering – uppdraget	4
2 Smart energi – utarbetandet av en regional klimatstrategi.....	5
2.1 Vägen till regional klimatdialog.....	5
2.1.1 Beredningsgruppen för Miljö får uppdraget att utarbeta en regional strategi för fossilt oberoende	6
2.1.2 Ett underlag till Smart energi-processen.....	6
2.1.3 En bakgrundstudie om fossilfri ekonomi i västra götaland.....	8
2.2 Klimatdialogens genomförande och organisation	9
2.2.1 Planeringsmöte inför dialogen.....	10
2.2.2 Dialogfasen	11
2.2.3 resultaten från dialogen överlämnas till politiken.....	12
2.3 Den politiska processen – strategin tar form.....	12
3 Halvtidsutvärdering av Smart energi	14
3.1 Smart energis placering i regionorganisationen	14
3.1.1 Miljö, näringslivsutveckling eller både och?.....	14
3.1.2 Beredning eller nämnd?	15
3.2 Dialogen	16
3.2.1 Regional dialog som verktyg för att driva klimatpolitik.....	16
3.3 Intern och extern kommunikation	17
3.3.1 Målgrupper	18
3.3.2 Kommunikationsaktiviteter	19
3.3.3 Effekt av att använda olika Avsändare av information.....	20
3.4 Överenskommelser	21
3.5 Att nå andra politiska processer	21
3.5.1 Långsiktiga investeringar i regionens infrastruktur.....	22
3.5.2 Länsstyrelsens regionala klimatstrategi	22
4 Fortsättningen av Smart energi.....	24
5 Referenser	26
Appendix.....	27
1. Dokumentation och insamling	27
2. Politisk organisation i Västra Götalandsregionen	28
3. Förteckning över fokusgrupper	29
4. Möten i Smart energi	31
5. Förslag till överenskommelser från dialogen	33

1 Processutvärdering - uppdraget

Detta projekt ämnar bistå Västra Götalandsregionen med halvtidsutvärdering av Smart energi. Vid tidpunkten för denna utvärdering är dialogfasen i Smart energi avslutad och den regionala strategin under utarbetning. Regionfullmäktige kommer att behandla strategiförslaget den 8 september 2009. Uppdragets syfte är att utvärdera *processen* Smart energi, och inte resultatet av klimatdialogen eller strategins innehåll.

Processutvärdering

Utvärderingen av Smart energi har en tyngdpunkt på förberedelserna av dialogen och strategin, dialogens genomförande samt överlämnandet av dialogresultaten till den politiska processen att färdigställa strategiförslaget, vilket är så långt processen är kommen. Eftersom processen ännu inte är avslutad är denna rapport att betrakta som en halvtidsutvärdering.

Spridning av processutvärderingen

Processutvärderingen kommer att presenteras och spridas till aktörer inom och utom Västra Götaland.

Smart energi-processen har utvärderats av Anders Ahlbäck och Jonas Norrman, Nätverket GAME, på uppdrag av Västra Götalandsregionen.

2 Smart energi - utarbetandet av en regional klimatstrategi

Under hösten 2007 lanserade Västra Götalandsregionen *Smart energi – för en stark ekonomi och minskad klimatpåverkan*. Genom samverkan mellan regionen och de ingående 49 kommunerna är målet att utarbeta en strategi för att nå visionen om ett fossiloberoende Västra Götaland vid år 2030 enligt:

”2030 är den västsvenska ekonomin inte längre beroende av fossil energi och medborgarna och näringslivet har en trygg och långsiktigt hållbar energiförsörjning. Boende, transporter och produktion såväl som konsumtion av varor och tjänster är resurssnåla, energieffektiva och baserade på förnybar energi. Sammantaget har detta bidragit till en stark ekonomi och ett innovativt och konkurrenskraftigt näringsliv.”¹

Första fasen av fyra i processen är att samla företrädare för politik, näringsliv, forskning och andra aktörer i en dialog som ska öka medvetandet kring klimatfrågan och dess regionala dimension, samt skapa engagemang och delaktighet. Dialogen drivs inom sex områden (fokusområden) med målsättningen att identifiera och formulera utmaningar och åtgärder:

- Effektiv energianvändning i bostäder och lokaler;
- Effektiva godstransporter - grön logistik;
- Effektiva persontransporter – mobilitet;
- Alternativa drivmedel och effektivare fordon;
- Ökad produktion av energi från jord, skog, sol och vind; samt
- Livsstil, konsumentmakt och producentansvar

2.1 Vägen till regional klimatdialog

Under 2006 och 2007 kom klimatfrågan att uppmärksammas mer än någonsin tidigare. Flera viktiga händelser sammanföll under detta år – FN:s klimatpanel IPCC förtydligade i sina rapporter människans påverkan på klimatet², brittiska nationalekonomen Nicolas Stern visade att inaktivitet kostar samhället mer än åtgärderna för att minska klimatförändringen³, oljepriset ökade till aldrig tidigare skådade nivåer och USA drabbades av flera våldsamma orkaner⁴. I Sverige introducerade dåvarande statsminister Göran Persson *Oljekommissionen* med flera framträdande näringslivsrepresentanter och forskare som medverkande, med uppdraget att hitta vägar ur Sveriges beroende av olja.⁵ Politiker på den internationella arenan och inom EU började allt mer förstå att framtiden kommer att kräva kraftfulla och omfattande insatser för att halterna av växthusgaser i atmosfären

¹ Smart energi – En dialog och strategi för en starkare ekonomi och minskad klimatpåverkan, 2006

² IPCC Fourth Assessment Report: Climate Change 2007, 2007

³ STERN REVIEW: The Economics of Climate Change, 2006

⁴ Även om dessa orkaner inte kan direkt förklaras av den förstärkta växthuseffekten, bidrog de till den ökade fokuset på klimatfrågan.

⁵ På väg mot ett oljefritt Sverige, 2006

inte ska skena iväg. Allt detta bidrog till ökat fokus i både press, massmedia och samhället i stort kring klimatet; flera Svenska kvällstidningar publicerade artikelserier och klimatupprop för att visa stöd i frågan. Opinionsen för att driva offensiv klimatpolitik växte sig starkare och skapade ett allt större politiskt manöverutrymme, också på den lokala och regionala nivån.

Det var under dessa förhållanden som Västra Götalandsregionens politiker tog initiativet till en regional klimatstrategi med *samverkan* mellan regionen, kommuner och andra aktörer som ledord. Smart energi skulle drivas som en process med slutliga målet att anta en klimatstrategi för Västra Götaland.

2.1.1 BEREDNINGSGRUPPEN FÖR MILJÖ FÅR UPPDRAGET ATT UTARBETA EN REGIONAL STRATEGI FÖR FOSSILT OBEROENDE

Med bakgrund av den allt mer uppmärksammade klimatfrågan och möjligheterna att bygga regional ekonomisk tillväxt på miljöteknik och klimatåtgärder gavs beredningsgruppen för miljö⁶ (BfM) under 2007 uppdraget av regionfullmäktige att utarbeta en regional strategi för att bryta Västra Götalands beroende av fossil energi.⁷ Uppdraget finns preciserat i miljönämndens detaljbudget för 2007, och beskrivs som en bred dialog som senare ska mynna ut i ett förslag till regional strategi. Dialogen ska involvera och engagera kommunerna i Västra Götaland och andra berörda aktörer utanför den politiska sfären. Inledningsvis ska BfM sprida kunskap om kopplingarna mellan ekonomisk utveckling, förnybar energi och energieffektivisering, för att på så sätt skapa en gemensam kunskapsbild inför dialogen. Resultatet från dialogfasen ska utgöra ett underlag till den kommande regionala klimatstrategin.

2.1.2 ETT UNDERLAG TILL SMART ENERGI-PROCESSEN⁸

BfM tillsatte tidigt under 2007 en arbetsgrupp för förberedelse av dialogen som utmynnade i dokumentet *”Smart energi – en dialog för bättre klimat och starkare ekonomi”*. I det syfte respektive mål som formulerades för Smart energi av arbetsgruppens lyftes två fundamentala aspekter för processen fram:

”... En samsyn kring vad vi kan och bör göra i Västra Götaland för att bryta den västsvenska ekonomins beroende av fossil energi ska eftersträvas.”

”Dialogens mål är att en regional strategi för hur vi bryter den västsvenska ekonomins beroende av fossil energi utarbetas i bred samverkan mellan olika aktörer.”

⁶ Beredningsgruppen för Miljö är en av tre beredningsgrupper (beredningsgrupper finns också för frågor som berör regional utveckling samt kultur) till regionstyrelsens förfogande med uppgift att ta fram underlag till beslut som fattas i regionfullmäktige. BfM:s uppgifter är bland annat strategiskt utvecklingsarbete inom miljöområdet med ledning av den regionala utvecklingsstrategin; inriktning avseende användning av utvecklingsmedel inom miljöområdet; strategiska miljöpolitiska frågor i övrigt av vikt för Västra Götalands utveckling; samt utveckling av den regionala demokratin.

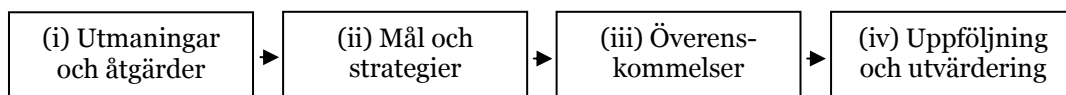
⁷ För en utförligare beskrivning av regionorganisationen, se Appendix ”Politisk organisation i Västra Götaland”.

⁸ Smart energi – En dialog och strategi för en starkare ekonomi och minskad klimatpåverkan, 2006

Det betonas att eftersträva en *samsyn* kring vad som ska och kan göras inom regionen för att nå visionen, samt att arbetet måste ske i *samverkan* med olika aktörer. Västra Götalandsregionen saknar verktygen för att på egen hand driva igenom visionen med dess omfattande förändringar. Att uppnå oberoende från fossil energi är bara möjligt genom ett brett samhällsengagemang där flera nyckelaktörer och grupper av aktörer väljer att samverka i linje med den utpekade visionen.

Dialogen föreslogs till att struktureras i sex fokusområden (se ovan) inriktade mot effektivare energianvändning, förnybar energi samt livsstilsfrågor och konsumtion. Dessa var identifierade till kärnområden för en regional energiomställning. Arbetsgruppen pekar ut vikten av att identifiera och samla aktörer med möjlighet (och viljan) att påverka regionens framtid. Bland dessa ansågs det också viktigt att skapa en samsyn kring behovet av en regional strategi, en gemensam bild av utmaningarna samt identifiera de nödvändiga åtgärderna. Strategin ska i första hand bygga vidare på de initiativ och processer som redan finns i regionen. Information och kommunikation är viktiga aspekter för att identifiera problem, lyfta fram viktiga frågor och belysa möjligheter och lösningar.

Arbetet fram till en regional strategi beskrevs som en process indelad i de fyra stegen: (i) utmaningar och åtgärder, (ii) mål och strategi, (iii) överenskommelser samt (iv) uppföljning och utvärdering enligt figuren nedan.

Figur 1. Smart energi-processen som den beskrevs av beredningsgruppen för miljöns arbetsunderlag.

Första steget i processen är dialogen där utmaningar och åtgärder identifieras och sen sammanfattas till ett underlag för förslaget av strategin (i). I samband med att förslaget utvecklas (ii) bör också mätbara och tidsbestämda mål fastställas med en uppsättning indikatorer för att kunna följa och utvärdera arbetet med strategin. Därefter inleds en remiss av strategiförslaget för att sedan behandlas av regionfullmäktige. I detta skede bör en avsiktsförklaring tecknas med eventuella överenskommelser (iii). I sista steget genomförs åtgärder i linje med strategin av Västra Götalandsregionen och andra aktörer. Västra Götalandsregionen ansvarar för uppföljning och utvärdering av arbetet (iv).⁹ Dock behöver inte faserna ses som strikt kronologiska – t.ex. initiativ till överenskommelser förväntades ske under hela processens gång.

⁹ Detta sista påpekande är viktigt att notera som föreslår hela regionen som ansvarig för dialogprocessen, och inte enbart BfM eller miljönämnden.

Arbetsgruppens föreslog att ordförande i beredningsgruppen för miljö bör utses som huvudansvarig för dialogen, och att varje fokusområde får en ordförande från region- eller kommunpolitiker. Vidare ansågs det att varje fokusområde bör ha en huvudsekreterare respektive medsekreterare enligt:

”... en tjänsteman från Västra Götalandsregionen samt medsekreterare för respektive fokusområde. Medsekreterarna är personer med kunskap och breda kontaktnät inom fokusområdena. De medverkar på möten, för anteckningar och sammanställer dessa till en gemensam strategi tillsammans med huvudsekreteraren och de olika ordförandena.”

Funktionen som medsekreterare definieras här indirekt som central för dialogerna inom varje fokusområde; deras sakkunskap och kännedom om regionala nätverk och aktörer kan få stort inflytande över det material som sedan överlämnas till framtagandet av strategin.

Arbetsgruppens dokument kom att utgöra grunden för dialogens struktur och arbetets organisation. Visionen om ett oberoende av fossil energi hämtades i huvudsak från Vision Västra Götaland¹⁰, vilken är Västra Götalandsregionens breda vision för utvecklingen inom regionen. Visionen antogs av regionfullmäktige i april 2005, och hade utarbetats i bred samverkan med de fyra kommunförbunden.

2.1.3 EN BAKGRUNDSTUDIE OM FOSSILFRI EKONOMI I VÄSTRA GÖTALAND¹¹

Parallellt med BfM:s uppdrag att utarbeta en regional strategi för ett Västra Götaland oberoende av fossil energi, gavs ECON Analys och KanEnergi i uppgift av miljönämnden och regionutvecklingsnämnden att utreda de regionala förutsättningarna för att nå visionen.¹² Politikerna i regionen efterfrågade ett bättre och starkare beslutsunderlag för att klargöra vilka möjligheter det finns inom regionen för ett skifte från fossilbaserad ekonomi till energieffektiviseringar och ökade satsningar på förnybar energi. Utredningens huvudsakliga motiv var att undersöka de regionala konsekvenserna på tillväxt och ekonomi av en region som på större skala ”går före” mot ett hållbart energisystem.

Västra Götaland beskrivs i utredningen som en av få regioner med möjligheterna att genomföra en sådan satsning baserat på näringslivsstruktur, kunskap vid universitet och högskolor samt samverkansmöjligheter. Dessutom, efter omvärldsanalys av internationella trender, ansågs tiden vara lämplig nu när en allt större del av samhället efterfrågar fler åtgärder mot klimatförändringen och potentialen för arbetstillfälle inom dessa branscher började mer och mer ses som en möjlighet för regional tillväxt. Dock påpekade utredarna vikten av välavvägda satsningar baserade på realistiska mål och starkt ledarskap. Drivkrafterna identifieras till fler regionala

¹⁰ Vision Västra Götaland – Det goda livet, 2005.

¹¹ På väg mot en mindre fossilberoende ekonomi – kan Västra Götaland gå före?, 2007

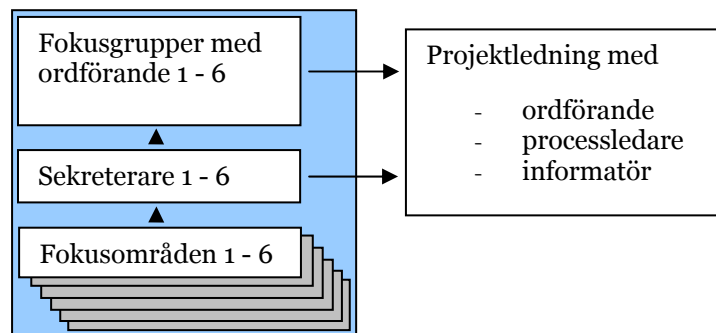
¹² Denna bakgrundstudie genomfördes med stöd från Energimyndigheten och EU. Det är noterbart att både miljönämnden och regionutvecklingsnämnden initierade detta uppdrag, när beredningsgruppen för miljö var ensamt involverad i utarbetandet av den regionala strategin.

arbetstillfälle, långsiktigt näringsliv, försörjningstrygghet och att agera som ett föredöme för andra regioner.

Med dessa budskap från utredningen utgjorde den ytterligare skäl för politikerna att utarbeta en strategi för minskad klimatpåverkan och fossilt oberoende.

2.2 Klimatdialogens genomförande och organisation

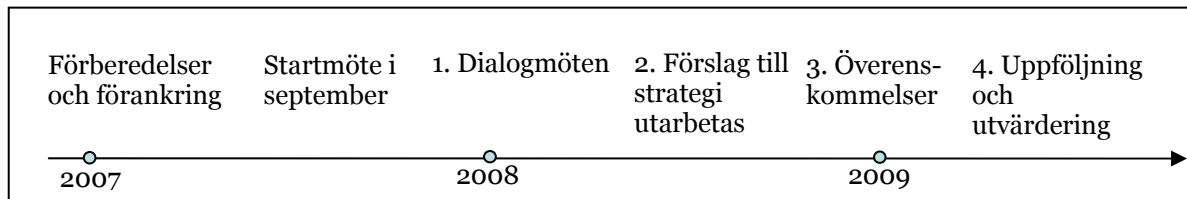
Under sommaren 2007 antog klimatdialogen Smart energi sin struktur och organisation. I linje med BfM:s förslag utsågs ordförande i beredningsgruppen för miljö som ordförande för dialogen. Dessutom tillsattes politiker från regionen och kommunerna som ordförande för varje fokusområde. En sekreterare för varje fokusområde utsågs, och var i funktion det som arbetsgruppen beskrev som *medsekreterare*, med ansvar för planering, inbjudning och sammanställning av dialogen för respektive fokusområde. En processledare tillsattes för att leda arbetet. BfM har operativt ansvar för genomförandet av dialogen, men regionfullmäktige bär ansvaret för den regionala strategin.¹³ Figuren nedan illustrerar den slutgiltiga organisationen av Smart energi.

Figur 2. Organisationskarta över Smart energi.

Genomförandeplanen antogs enligt arbetsgruppens förslag om fyra faser. Hela processen förväntades kunna genomföras på två år med officiell start i den 12 september 2007, och ett slutgiltigt antagande av strategin i regionfullmäktige under 2009. Figuren nedan visar förberedelserna av Smart energi samt de fyra faserna längs med tidsaxeln, så som de planerade att utföras.

¹³ Att ge beredningsgruppen ansvaret för utarbetandet av strategin och dialogprocessen innebär en direktkontakt med kommunpolitiker som finns representerade i beredningsgruppen; 12 av de 27 ledamöterna i BfM är kommunrepresentanter. Detta är t ex inte fallet med nämnderna, som är sammansatta av regionpolitiker.

Figur 3. Dialogprocessen, från förberedelser till uppföljning och utvärdering, planerades till en period över två år där merparten av dialogmötena ägde rum under våren 2008.

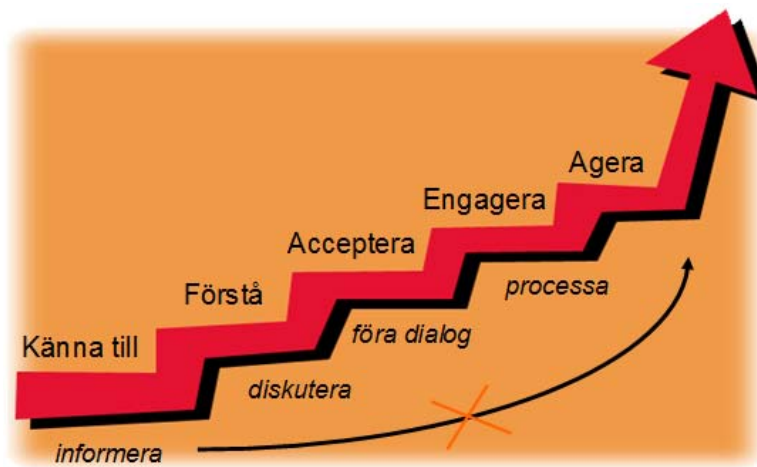
2.2.1 PLANERINGSMÖTE INFÖR DIALOGEN

Under våren 2007 träffades de tilltänkta fokusgruppsordföranden och sekreterarna vid ett par workshops för att engagera och inspirera alla involverade aktörer. Dessa genomfördes under ledning av konsulter från GCI som är en PR-byrå i Göteborg. Syftet var att skapa en plattform för dialogerna inom Smart Energi, vilka i sin tur skulle leda till att en gemensam strategi för att minska Västra Götalands beroende av fossil energi tas fram. Som mål för mötena sattes att:

- skapa samsyn om vad projektet och dialogen ska åstadkomma;
- få fram gemensamma budskap om projektet och dialogen;
- få deltagarna att lära känna varandra;
- inspirera till hur dialogen kan föras; samt
- ge förslag till hur dialogen ska redovisas

Under mötena introducerade också kommunikationstrappans som en tankemodell både för målgruppens spridning från okunniga aktörer till engagerade och agerande aktörer samt som modell för hur deltagare i Smart energi kan utvecklas (se figur 4).

Kommunikationstrappan är ett bra sätt att exemplifiera målgruppens utveckling från omedveten till medveten och engagerad. Kommunikationstrappan visar dock inte vilken uppgift projektledningen har i senare skeden. När man inom Smart energi genom information skapar engagemang skapar man också en sorts ”köpbeteende”. Målgruppen vill ”köpa” deltagande i aktiviteter och överenskommelser men upptäcker att avsändaren av informationen inte är den som förser dem med detta. Målgruppen får själva utveckla det som de nu efterfrågar.

Figur 4. Kommunikationsprocessen kan illustreras med en trappa. För att en person ska komma uppåt i trappan fordras mer än att bara informera.

Under workshopparna identifierades olika utgångspunkter för diskussioner och olika former för att skapa bra diskussioner vid dialogmötena. Efter sommaren, inför starten av dialogerna, träffade projektledarna sekreterarna för att ha en öppen diskussion om utformningen av dialogprocessen. Vid detta möte kom man överens om att det var fritt att prova olika metoder för sina dialoger. Genom att prova olika skulle man kunna lära sig hur olika metoder fungera och man skulle också göra dialogprocessen mer varierad för de deltagare som var med vid flera olika möten.

2.2.2 DIALOGFASEN

Som visas i figur 2, organiserades dialogen i sex fokusområden (Effektiv energianvändning i bostäder och lokaler; Effektiva godstransporter - grön logistik; Effektiva persontransporter – mobilitet; Alternativa drivmedel och effektivare fordon; Ökad produktion av energi från jord, skog, sol och vind; samt Livsstil, konsumentmakt och producentansvar) med en ordförande, fokusgrupp och sekreterare för varje område. De första dialogmötena genomfördes i december 2007 och avslutades innan sommaren 2008.

Sekreterarna planerade i samråd med processledaren och ordförandena för fokusområdena genomförandet av dialogmötena. Det var huvudsakligen sekreterarnas ansvar att bestämma antalet möten, tema och målen för varje möte, inbjudningslistor och hur insamling och sammanställning av resultatet från mötena skulle fullföljas.

Två till fem dialogmöten arrangerades inom varje fokusområde. Dialogen i sin helhet involverade över 600 personer som brett representerade politiker, tjänstemän, näringsliv, forskning och andra organisationer, fördelade över 23 dialogmöten.¹⁴ Flera av mötena riktades dock till särskilt utvalda målgrupper för att skapa

¹⁴ Se Appendix ”Möten i Smart energi” för en komplett sammanställning över de dialogmöten som genomfördes. Samverkan mellan Samhälle, Näringsliv & Forskning

diskussion kring specifika utmaningar eller tänkbara åtgärder inom respektive fokusområde. En majoritet av mötena arrangerades i Göteborg (12 av 23); övriga hölls i Borås, Falköping, Kungälv, Mölndal, Skövde, Trollhättan och Uddevalla.

Vanligt förekommande upplägg för dialogmötena blev den så kallade ”Cafe-modellen”, där deltagarna grupperas kring flera bord och olika aspekter av det övergripande temat kunde diskuteras. Avslutningsvis samlas deltagarna för en gemensam och sammanfattande diskussion.

2.2.3 RESULTATEN FRÅN DIALOGEN ÖVERLÄMNAS TILL POLITIKEN

Dokumentationen från samtliga dialogmöten sammanställdes och utgjorde en viktig grund till det första strategiförslag som utarbetades av processledningen och presenterades den 2 september 2008 för BfM. Vid detta möte betonades vikten av att samtliga kommunrepresentanter i BfM sprider och förankrar Smart energi i sina respektive kommunfullmäktige. Det skedde också en smärre förändring av strategins innehåll – efter diskussion om motsättning i begreppen *klimathänsyn* och *tillväxt*, tonades formuleringar om tillväxt ner och fick en mindre markant plats i strategidokumentet.¹⁵ Dessutom ansågs strategidokumentet behöva konkretiseras med de överenskommelser som initierats redan i dialogfasen.

För att nå och öka spridningen av dialogprocessens resultat bland regionala och kommunala politiker arrangerades flera möten mot olika politikergrupper och på olika teman.¹⁶ Dessa riktade sig i huvudsak mot de fyra kommunalförbunden i Västra Götaland (Fyrbodals, Göteborgsregionen, Sjuhärads och Skaraborg) samt en temadag på Smart energi i regionfullmäktige. Tjänstemännen inom sekretariatet för tillväxt och utveckling fick också ta del av en temadag med Smart energi i fokus.

2.3 Den politiska processen - strategin tar form

Det strategiförslag som utarbetats av BfM och baserats på dialogens resultat diskuterades vidare i det så kallade *gemensamma presidiet*, där både BfM och miljönämnden ingår. Strategin kom efter detta möte att konkretiseras med fem överenskommelser som lyfts fram under dialogfasen. Valet av dessa baserades på vad som ansågs möjligt att göra och inom rimlig tid, men också vad som hade diskuterats under de seminarier som genomförts mot kommunalförbunden.

Vid BfM:s möte den 14 oktober föreslogs att regionfullmäktige skulle ta ställning till strategiförslaget den 8 september 2009. Då skulle förslaget ges tillräckligt med tid för remiss till regionens samtliga 49 kommuner. Vid detta möte gjordes ytterligare

¹⁵ MB 2008-09-02 Anteckningar

¹⁶ Se Appendix ”Möten i Smart energi” för en komplett sammanställning över de politiker möten som genomfördes.

förändringar i strategidokumentet för att nedtona formuleringar om ekonomisk tillväxt.¹⁷

Strategiförslaget står nu inför att under våren 2009 presenteras för varje kommun i Västra Götalandsregionen. Kommunerna kommer att erbjudas att ”anta” strategin, vilket medför en policyinriktning för det miljö- och klimatarbete som kommunerna har inflytande över. Att anta och stödja strategin innebär ett aktivt deltagande med samverkan, samarbete över kommungränser och stödande av de överenskommelser som finns preciserade i strategidokumentet.¹⁸

¹⁷ MN 2008-10-14 Anteckningar

¹⁸ Den kommunala förankringsrundan bland regionens kommuner är särskilt avgörande för regionfullmäktiges ställningstagande den 8 september 2009 till strategiförslaget. Kommunerna är också viktiga spelare och samarbetspartners till regionen i genomförandet av strategin.

3 Halvtidsutvärdering av Smart energi

Vid tidpunkten för denna utvärdering är dialogfasen avslutad och den regionala strategin är under utarbetning. Utvärderingen kommer att ha en tyngdpunkt på förberedelserna av dialogen och strategin, dialogens genomförande samt överlämnandet av dialogresultaten till den politiska processen att färdigställa strategiförslaget, vilket är så långt processen är kommen.

3.1 Smart energis placering i regionorganisationen

Även om klimatfrågan i sig är en miljöfråga, har den betydelse för samhällets alla sektorer och aktiviteter. Således är den ”tvär” i den mån att den sätter gränser för hur samhället i framtiden kan lösa t.ex. transporter, boende, konsumtion och produktion. Lösningar och möjligheter finns i breda, tvärssektoriella anslag med hög acceptans. Därför är det helt avgörande för den regionala strategins möjligheter för att nå den utpekade visionen, att övertyga regionens aktörer inom politik, näringsliv och andra om strategins innehåll och nödvändighet. Utan stödet från viktiga aktörgruppers engagemang och vilja att skapa överenskommelser och initiativ i linje med strategin, saknar regionorganisationen på egen hand verktygen för att minska regionens klimatpåverkan markant.

En sådan nyckelgrupp är den politiska sfären, både på den regionala och kommunala nivån, men också inom regionorganisationens sektoriella ansvarsområde kultur-, miljö- och regionutvecklingsfrågor. Inte enbart för att strategin i slutändan ska antas av regionfullmäktige utan också för att politikerna är via sina kontaktnät viktiga bärare av frågan. De har möjligheten att låta klimatfrågan lyftas in i andra dagordningar, i andra politiska frågor med stor betydelse. Vilka politiker som agerar har också en stor betydelse för acceptansen; ska t.ex. klimatstrategin få inverkan i utvecklingsfrågor som infrastruktur, näringslivsstruktur och transport måste den också företrädas eller stödjas av politiker inom de områdena.

Att driva en politisk fråga så genomsyrande och brett är naturligtvis en stor utmaning för vilket politiskt system som helst. Därför var valet av instans inom regionorganisationen som gavs i uppdrag att utarbeta strategin och ansvara för dialogen betydelsefullt för att på förhand inte ”färga” och öronmärka processen till en särskild politisk gren.

3.1.1 MILJÖ, NÄRINGSLIVSUTVECKLING ELLER BÅDE OCH?

BfM delegerades ensamt ansvaret, vilket, i alla fall inledningsvis, gav Smart energi miljö som ett tydligt förtecken. Det är naturligtvis inte fel att en klimatstrategi bärs av miljödimensionen, men det finns också en risk att utestänga de som identifierar sig med andra politiska områden och som skulle vara betydelsefulla för processen. Alternativet hade varit ett delat ansvar mellan beredningarna för miljö och regionutvecklingsfrågor. Då hade transport, infrastruktur, utbildning, forskning och

näringslivsutveckling¹⁹, som alla är nödvändiga insatsområden för att förverkliga visionen, blivit naturligt införlivade i strategiarbetet utöver miljöperspektivet.

Det finns ingen formell struktur i regionorganisationen för att hantera politiska frågor av tvärssektoriell karaktär. T.ex. finns inga fasta möten mellan nämnder och beredningar över de sektoriella gränserna för samverkansfrågor. På tjänstemannasidan (sekretariatet) är förhållandet detsamma – kontakter mellan tjänstemän mellan olika sekretariat tas på individuella initiativ, men det finns ingen tydlig kommunikationskanal för ändamålet.²⁰

3.1.2 BEREDNING ELLER NÄMND?

Kommunerna är centrala aktörer för strategins möjligheter att nå visionen; de utgör viktiga spelare för att skapa och genomföra överenskommelser via kommunala förvaltningarna, bolag och planering; de erbjuder ytterligare en länk mot näringslivsaktörer och kommuninvånare; samt kommunerna är enligt svenska kommunallagen inte underställda landstinget (regionen) och kan därmed inte tvingas in i ett samarbete med regionen. Givet de förutsättningarna placerades ansvaret för utarbetningen av strategin på BfM, vars 27 ledamöter utgörs av 15 regionpolitiker och 12 kommunala företrädare²¹, och inte vid t.ex. miljönämnden som endast består av regionpolitiker.

Detta beslut innebär både för och nackdelar. Som nämnts ovan, ger beredningsgruppen en direktkontakt med kommunala företrädare som därmed i ett tidigt skede blir underrättade om strategin och dess innehåll. Men företrädarna kan inte på egen hand förankra strategin i sina kommuner; det är en fråga för respektive kommunfullmäktige och avgörs därmed av den kommunalpolitiska sfären. Kommunföreträdarna måste också se det som sitt uppdrag att driva frågan vidare på hemmaplan. Det finns en risk att en strategi av Smart energis karaktär blir motarbetad av kommunala ledamöter i beredningsgruppen, beroende på ledamöternas kommunala agenda.

Nämnden, å sin sida, ger regionen möjlighet att driva Smart energi som en egen politisk process på regionens egna villkor, men får då inte samma möjlighet att involvera kommunerna lika tidigt i processen. Oavsett om Smart energi drivs från beredningsgruppen eller nämnden behöver den likväl ett starkt och aktivt stöd av kommunerna. Under våren 2009 kommer Smart energi att remitteras till de 49 kommunerna i Västra Götaland för att söka deras nödvändiga samverkan.

¹⁹ Dessa områden utgör sekretariatet för regionutvecklings huvudansvarsområden.

²⁰ Kommunikationen från högst beslutande organ i regionen ner i organisationen på både politiska och tjänstemanna-sidan följer en vertikal princip, där varje chef förväntas kommunicera ärenden vidare ner i systemet.

²¹ Dessa är utsedda av varje kommunalförbund. Kommunalförbunden är en samverkansnivå för kommuner, men fungerar också som en kommunikationsnivå mellan regionen och kommunerna.

3.2 Dialogen

Dialogfasen i Smart energi blev en bred och ambitiös dialog där fler än 600 aktörer har varit involverade och engagerade i diskussion om ett Västra Götaland oberoende av fossil energi vi år 2030. Diskussionerna har varit livliga inom samtliga sex fokusområde; deltagarna har via strukturerade möten fått identifiera utmaningar och diskutera vilka möjligheter som finns för att övervinna dessa. Mötena har också erbjudit många aktörer en ny arena att träffa och skapa kontakter för samarbeten; politiker, tjänstemän, företagare, forskare med flera har i ett gemensamt forum fått lära sig olika perspektiv av samma frågeställning och ta del av andras kunskap och erfarenheter. Sekreterarna för varje fokusområde har axlat ett stort ansvar och har med sin ämneskunskap och aktörskännedom varit starkt bidragande till dialogens framgång. Det har också varit en styrka att de politiker som har varit ordförande för fokusgrupperna har kommit från såväl region som kommun, och bidragit med ett stort engagemang.

Dialogen har gynnat regionens möjligheter att nå visionen. Dels har den ökat medvetandet kring klimatfrågan i allmänhet, men också förtydligat den regionala dimensionen i klimatfrågan: vilka sektorer och verksamheter i regionen har klimatpåverkan av betydelse och hur kan detta förändras? Dels har den skapat bättre förutsättningar för regional samverkan; nya kontakter har skapats och nya möjligheter har identifierats. Men dialog fyller också funktionen av att sprida budskapet av den regionala politikens målsättningar och visioner bland samhällsinvånarna, och på ett grundligare sätt än vad som är möjligt genom t.ex. en enskild informationskampanj. För att återknyta till figur 4 (s. 11) har deltagarna i dialogen förflyttat sig flera steg upp på kommunikationstrappan.

Strategin behandlas i regionfullmäktige först 8 september, 2009. Det återstår därför för regionen att förvalta det engagemang och intresse som byggts upp genom dialogen, och få det att överleva den politiska fasen som Smart energi nu är inne i. Annars riskerar dialogdeltagare att halka ner för kommunikationstrappan igen.

3.2.1 REGIONAL DIALOG SOM VERKTYG FÖR ATT DRIVA KLIMATPOLITIK

Att bjuda in samhällets invånare till dialog och låta alla intresserade komma till tals om den politik som ska bedrivas är ett utpräglat demokratiskt initiativ som öppnar för ett inspel till beslutsfattande. Det är också ett initiativ som lockar till engagemang och skapar en känsla av medbestämmande på ett sätt som t.ex. den nationella eller internationella arenan inte alltid möjliggör.

För att genomföra en demokratisk process av detta slag måste dock avståndet mellan politiken och de aktörer som berörs inte vara och upplevas som för stort. Forumet för möten mellan politiker och andra ska vara praktiskt genomförbart i den mån att deltagare måste erbjudas plats i diskussion och ges upprepade tillfälle att föra fram åsikter. Politikerna måste också identifieras av deltagarna som att ha möjlighet (mandat) och viljan att kunna påverka och förändra; först då skapas känslan av medbestämmande och inflytande bland dialogdeltagarna. Alternativen är en

toppstyrd politik, där politiken med de verktyg som står till förfogande driver utvecklingen i riktning mot antagna visioner och policys.

Givet dessa kriterier lämpar sig den lokala och regionala nivån, där kontakten med medborgarna är närmre än jämfört med den nationella, för dialogprocesser. Även om den regionala politiken inte förfogar över samma verktyg som den nationella, med lagstiftning, regelverk, beskattning o.s.v., finns det en kraftfullhet i ett medborgarengagemang drivet av morot och inte piska som möjliggör förändringar politiken ensamt inte alltid kan initiera.

3.3 Intern och extern kommunikation

I ett projekt av Smart energis karaktär är kommunikation av stor betydelse för att både organisera det interna arbetet, men också för att sprida budskapet om klimattalogen till externa aktörer och varför de ska engagera sig. För att bibehålla entusiasmen över hela processen bör deltagare få tydlig kommunikation om de olika delmomenten i framtagandet av strategin. Då skapas en överblick och förståelsen över processens helhet.

Redan i BfM:s förslag till arbetsprocessen belystes kommunikationsaspekterna.²² Där i preciserades dialogens kommunikationsstrategi som generellt skulle genomsyras av en positiv prägel med fokus på frågeställningar, utmaningar och gemensamma lösningar snarare än problem. Här betonas också vikten av att dialogen inte enbart ska drivas med miljö som förtecken, utan även potentiella näringslivsfördelar som tillväxt, lägre kostnader, nya företag och nya jobb måste kommuniceras. Kommunikationsstrategin innehöll flera mål för vad dialogdeltagarna skulle *veta, tycka och göra*. Till exempel betonas det att deltagarna ska veta:

"Att vi står inför ett allvarligt problem men att det går att lösa och också innebär möjligheter till ekonomisk utveckling."

Detta är en viktig formulering för att skapa intresse bland både regionens näringslivsaktörer samt politiker inom näringslivsutveckling. Det är inte möjligt att nå visionen utan dessa aktörers grupper samarbete. Dialogdeltagarna förväntas också tycka:

"Att det är en viktig fråga och att vi vinner på att jobba med den i Västra Götaland."

Klimatfrågan är numer så långt kommen att en klar majoritet identifierar den som en viktig samhällsfråga. Däremot är det inte lika självklart för alla att Sverige eller ens Västra Götaland bör agera kraftfullt med klimatfrämjande åtgärder. Oftast hänvisas till ofördelaktiga konkurrensvillkor för vår industri och generellt ökade kostnader för samhället. Den uppfattningen börjar dock förändras, inte minst under

²² Smart energi – En dialog och strategi för en starkare ekonomi och minskad klimatpåverkan, 2006
Samverkan mellan Samhälle, Näringsliv & Forskning

lågkonjunkturen och finanskrisen under hösten 2008, till att i stället ses som möjligheter för västsvensk industri och beskrivs också ibland som ett framtida strukturskifte från den traditionellt tunga fordonsindustrin. Att betona de möjligheter och fördelar som finns för den västsvenska näringen av att t.ex. utveckla klimatvänlig teknik ökar naturligtvis näringslivet vilja att delta. Vidare påpekas det att genom deltagande i dialogen förväntas aktörer:

”Anta strategierna efter dialogens genomförande och involvera dem i sitt eget arbete.”

Involvera strategin i det egna arbetet är främst möjligt för den politiska sfären som regionen själv och kommunerna – företagare och andra organisationer kan inte förväntas styra verksamheten efter en bred politisk strategi. Men för att det ska åstadkommas är återigen förankringsprocessen avgörande, och däri är kommunikationen central – politiker i kommunerna måste, precis som näringslivet, förstå vilka möjligheterna är och vilka vinster det finns vid en bred samverkan inom regionen.

Dessa kommunikativa budskap har processledningen i Smart energi haft ansvar att förmedla via de tillgängliga kommunikationskanalerna. Den externa kommunikationen har framför allt förlitat sig på tryckt informationsmaterial, nyhetsbrev²³, hemsida och sekreterarnas kallelser till dialogmöten.²⁴ Utöver detta har två debattartiklar publicerats i Göteborgsposten respektive GT. Inom regionorganisationen har kommunikationen förts i nämnderna, beredningarna och regionfullmäktiges sammanträden; tjänstemännen för samtliga sekretariat har haft en temadag om Smart energi och processledningen har träffat kommunalförbunden för att diskutera strategins innehåll. Till processen förfogande har det funnits en informatör knuten som har haft ansvar för kommunikationen.

3.3.1 MÅLGRUPPER

Smart energi är ett stort projekt med projektdeltagare i en stor regional organisation som dessutom bedriver kommunikation med allmänheten uppdelat i olika delprojekt. Svårare än så kan det nog inte bli och kommunikationsplanen borde tydligare ha utvecklat målgruppsbeskrivningar och förslag på kommunikationsaktiviteter för att nå de olika målgrupperna.

Smart Energi projektet har under tiden identifierat flera olika målgrupper och det visade sig att målgrupperna har stora variationer vad det gäller förkunskaper och informationsbehov. Dessutom visade det sig vara en glidande skala mellan vad som

²³ Totalt fyra nyhetsbrev har publicerats, alla under 2008.

²⁴ Bland annat publicerades miljösekretariatet 2007 ett tryckt informationsmaterial med Stefan Edman som författare (”Smart energi – strategi för ett bättre klimat och starkare ekonomi”, 2007) där han i en populärvetenskaplig version beskriver de regionala förutsättningarna och möjligheterna för ett Västra Götaland oberoende av fossil energi. Denna bok har varit väldigt populär och delats ut i mer än 3000 exemplar.

var intern och extern kommunikation då projektgruppen snabbt svälde i och med bildandet av fokusgrupper med representanter från samhälle och näringsliv.

Tabell 1. *Smart energis målgrupper fördelade över fokusområdena.*

Fokusgrupp	Intern?			Extern?			
	Projekt	Region	Kommun	Samhälle	Näringsliv	Intressenter	15-25
1							
2							
3							
4							
5							
6							

Ovanstående tabell visar hur det snabbt bildades 36 olika målgrupper för vilka man borde utveckla kommunikationsaktiviteter. Frågetecknen efter intern och extern indikerar frågan kring var man dra skiljelinjen mellan dessa.

3.3.2 KOMMUNIKATIONSAKTIVITETER

Kommunikationsaktiviteter utvecklades allteftersom Smart energi genomfördes. Den mest frekventa kommunikationsaktiviteten har hittills varit dialogmötena med totalt 23 möten. Dessa har varit riktade till externa målgrupper och bidragit till att skapa insikt och engagemang.

De två största arrangemangen var Kick-offen 2007 och Energisession 2008 då flera hundra personer deltog vid samma tillfälle. Under Kick-offen lanserades även konceptet *Ambassadörer* vilket innebar att kända personer/artister skulle vara med och öka intresset av att delta i Smart energi. Ambassadörerna har dock aldrig använts efter det tillfället.

Smart energi har också utvecklat en egen webbsida med information. Här finns också en projektplats för projektdeltagarna för att dela med sig och lagra dokument. Webbsidan har idag tydligt fokus på klimatperspektivet i energifrågan och näringslivsfrågorna kring försörjningsfrågan är bortkopplad. Webbsidan indikerar också att dialogfasen inte är avslutad utan fortsätter, men denna gång inriktad mot målgruppen 15-22 år²⁵.

Smart Energi har skickat ut 4 nyhetsbrev hittills under projektet. Innehållet har presenterat resultatet från de olika aktiviteterna och har varit riktat till deltagare i aktiviteterna. Innehållet har haft ett internt perspektiv och inte kopplat till näringslivet eller andra kommersiella aktörer och hur de har varit engagerade i Smart energi.

²⁵ Detta drivs i en egen process vars initiativ togs under dialogfasen kallad ”Ung energi”.
Samverkan mellan Samhälle, Näringsliv & Forskning

3.3.3 EFFEKT AV ATT ANVÄNDA OLIKA AVSÄNDARE AV INFORMATION

Med så många inblandade i projektorganisationen har olika avsändare under olika skeenden förbryllat mottagare av kommunikationen från Smart energi. I synnerhet tre olika aspekter av detta har varit märkbara:

- Ett av kommunikationsmålen var att målgrupperna skulle veta att Smart energi drivs av beredningsgruppen för miljö. Detta var också fallet under 2007, då Smart energi presenterades av BfM:s ordförande. Det är dock praxis inom regionorganisationen att första året under en mandatperiod är ordföranden för en beredningsgrupp också ordförande i motsvarande nämnd (BfM och miljönämnden i detta fall). Andra året byts dock ordförande i beredningsgruppen ut mot en kommunal representant, där den tidigare blir vice ordförande i beredningsgruppen men behåller ordförandeskapet i nämnden.

Således tillkom en ny ordförande för BfM under 2008. För kontinuitetens skull beslöts dock att första årets ordförande i BfM (och nuvarande ordförande i miljönämnden) skulle fortsätta företräda Smart Energi. Detta fick till följd att många upplevde att Smart Energi drevs av miljönämnden. Denna uppfattning förstärktes ytterligare av att miljönämnden även finansierade projektgruppen i Smart energi (processledare, sekreterare, informatör m.m.). Senare under dialogfasen gjordes försök att externt beskriva BfM:s roll i Smart energi, men allmänheten hade svårt att förstå skillnaderna mellan olika organ i regionens organisation. Den externa kommunikationen bör framhålla att det är Västra Götaland (regionfullmäktige) som äger strategin istället för vilken instans inom regionorganisationen som uppdraget delegerats till.

- I samband med Kick-offen gavs en inspirationsskrift ut av Smart energi kallad Smart energi – strategi för ett bättre klimat och en starkare ekonomi. Skriften var skriven av Stefan Edman vilket medförde att en del trodde att Smart Energi var ett debattinlägg från Stefan Edman.
- De olika fokusområdena fick ansvar för att bjuda in till dialogmöten via sina egna nätverk av branschaktörer. Denna decentralisering av kommunikation var effektiv men medförde att man minskade möjligheten av att nå kommunikationsmålen när man använd sex olika avsändare istället för en för kommunikationen. I efterhand har det också visat sig att det har varit svårt att sammanställa vilka som deltagit i dialogprocessen då det inte gått att sammanställa deltagarlistor från alla aktiviteter. Utan kontaktuppgifter till deltagarna är det svårt att direktkommunicera utan projektledningen kommer att få skicka ut bred information om strategiutvecklingen under 2009.

3.4 Överenskommelser

I de underlagsdokument som finns till Smart energi²⁶ är begreppet *överenskommelser* löst definierat. Även processen för att initiera och forma överenskommelser, eller vilka regionala stödmedel som står till förfogande, har ingen tydlig beskrivning. Likväl utgör överenskommelser kärnan för de aktiviteter som ska minska regionens beroende av fossil energi. Den formella gången förväntades vara att de utmaningar och åtgärder som identifierats under dialogen (fas 1), sammanställs till en första strategi (fas 2) som sedan via remiss till kommuner och aktörer som deltagit i dialogen ger möjlighet att lämna synpunkter på de föreslagna åtgärderna. Därefter lämnas den omarbetade strategin till regionfullmäktige för att formellt antas (fas 3). I samband med det föreslogs att:

”Någon form av gemensam avsiktsförklaring/överenskommelse tecknas också.”

Det är framför allt oklart vem som förväntas initiera överenskommelserna, och, dessutom, vem som ansvarar för uppföljning och utvärdering av dem. Dessa frågor förblev också obesvarade i det första strategiförslaget som utarbetades efter dialogens genomförande.

Under dialogfasen framkom och sammanställdes förslag till 21 olika överenskommelser inom de sex fokusområdena.²⁷ Förslagen varierar i omfattning och komplexitet, där somliga är precist formulerade och andra löst sammansatta idéer snarare än konkreta åtgärder. Variationen kan förklaras av frånvaron av riktlinjer för:

- Hur formuleras och tecknas en överenskommelse?
- Vem ansvarar för att en överenskommelse överensstämmer Smart energis mål och vision?
- Vilka regionala resurser finns tillgängliga för att initiera och stödja överenskommelser?

Överenskommelserna är inkluderade i strategiförslaget som under våren 2009 ska remitteras till regionens 49 kommuner. Under denna remiss och färdigställandet av strategin behöver ovanstående frågor besvaras.

3.5 Att nå andra politiska processer

Under perioden 2007 – 2008 är det i synnerhet två parallella politiska processer där klimatperspektivet har varit betydelsefullt: regionens uppdrag att leverera underlag till infrastrukturpropositionen samt Länsstyrelsens regeringsuppdrag att utveckla en regional klimatstrategi. Även om strategin ännu inte är färdigställd och antagen av

²⁶ Smart energi – En dialog och strategi för en starkare ekonomi och minskad klimatpåverkan, 2006

²⁷ Se Appendix ”Överenskommelser från dialogen” för en fullständig lista av föreslagna överenskommelser.

regionfullmäktige har dessa processer haft tydliga synergier av att samverka med Smart energi-processen.

3.5.1 LÅNGSIKTIGA INVESTERINGAR I REGIONENS INFRASTRUKTUR

I december 2006 blev Västra Götalandsregionen tillsammans med Region Skåne erbjudna av regeringen att på försök lämna in egna inriktningsunderlag för kommande infrastrukturinvesteringar under perioden 2010 – 2019.²⁸ Detta färdigställdes under sommaren 2007²⁹, och följdes i början av 2008 med ett nytt uppdrag om regional systemanalys för prioriteringar av kommande infrastruktursatsningar. I detta uppdrag betonades klimatperspektivets roll i investeringsplanerna.

I Västra Götalandsregionen hade regionstyrelsen ansvar för denna process med beredningsgruppen för regionutveckling som beredande instans. Tidigt beslöts det att bjuda in kommunalförbund, kommuner och andra aktörer till dialog om inriktningen för långsiktiga investeringar i regionens infrastruktur. Dessa dialogmöten arrangerades under våren 2007. Inriktningsunderlaget var färdigställt i början av efterföljande höst.

Trots att klimatperspektivet pekades ut av regeringen som ett nödvändigt beaktande i systemanalysen och det pågående egna klimatstrategiarbetet, sakades kopplingar mellan infrastrukturprocessen och Smart energi. Båda processer skulle ha kunnat dra nytta och lärdom av varandra, ökat samverkan mellan tillväxtområdena miljö och regionutveckling i regionorganisationen och Smart energi-processen förstärkt med en tydlig koppling till regionutvecklingsfrågorna.

3.5.2 LÄNSSTYRELSENS REGIONALA KLIMATSTRATEGI³⁰

I början av 2008 fick Länsstyrelserna³¹ i Sverige regeringsuppdrag att utarbeta regionala klimat- och energistrategier i syfte att minska utsläppen av växthusgaser. I uppdraget fanns det preciserat att:

”Länsstyrelsen ska i sitt arbete samverka med Energimyndigheten, Naturvårdsverket och Boverket, kommuner samt övriga berörda regionala och lokala aktörer.”

Således förväntades det att Länsstyrelsen skulle söka kontakt och föra dialog med berörda aktörer inom regionen (länet). Uppdraget var påtagligt likt det initiativ Västra Götalandsregionen redan hade påbörjat ett halvår tidigare via Smart energi, med i princip samma målsättning och samma metodik – dialog med regionala aktörer. Men istället för att upprepa samma process beslöts det efter möte mellan

²⁸ Regeringspropositionen kom slutligen att omfatta perioden 2010 – 2021.

²⁹ Ökad tillväxt och en bättre miljö, 2007

³⁰ Energi- och klimatstrategi för Västra Götalands län, 2008

³¹ Länsstyrelserna är ansvariga myndigheter för den regionala upplösningen av de nationella miljömålen, där ”Begränsad klimatpåverkan” är ett.

Länsstyrelsen och Västra Götalandsregionen att Smart energi och det arbete som lagts ner där ska ligga till grund för Länsstyrelsens klimat- och energistrategi.³²

I det dokument som Länsstyrelsen rapporterade till regeringen under hösten 2008 utgör Smart energi och de strategiska områden som definierats där (de sex fokusområdena) en viktig del.³³ De strategiska insatser som listas under varje område är flera hämtade ur de åtgärder som lyfts fram ur dialogen i Smart energi.

Det är utan tvekan så att det regionala klimatarbetet stärks av samverkan mellan regionorganisationen och Länsstyrelsen; de båda myndigheterna förfogar över olika uppsättningar verktyg och arbetssätt som kan agera kompletterande.

³² MB 2008-09-02 Anteckningar

³³ Länsstyrelsen listar fem strategiska områden, varav fyra är identiska med Smart energis fokusområden. "Ökad produktion av energi från jord, skog, sol och vind" och "Livsstil, konsumentmakt och producentansvar" saknas medan "Energieffektivisering i industrin" är ett nytt inslag.

4 Fortsättningen av Smart energi

Halvtidsutvärderingen har belyst och diskuterat en del av de utmaningar Smart energi hittills har mött, t.ex. att beredningsgruppen för miljö blev ansvarig instans för processen, vikten av den interna och externa kommunikationen samt hur Smart energi har samverkat med andra parallella politiska processer. Halva processen är nu genomförd; återstår gör den kommunala remissrunda till regionens 49 kommuner, regionfullmäktiges antagande av strategin i september 2009 samt lansering av strategin därefter.

Smart energi och klimatdialogen har under kort tid stärkt intresset för klimatfrågans regionala dimensioner i Västra Götaland – initiativet har tveklöst varit vältajmat med omvärldens ökade intresse för klimatfrågan. Så som diskussionerna har förts i fokusområdena har det förtydligats att visionen om ett Västra Götaland oberoende av fossil energi nås endast genom bred samverkan mellan politiker, näringsliv och forskning, där alla vill sträva i samma riktning. Dialogen har också visat att det inte nödvändigtvis finns motsättningar mellan reduktion av växthusgaser och näringslivspolitiska mål; tvärtom kan den regionala näringen dra nytta av att gå före i utvecklingen och användandet av miljöteknik. Genom att styra om den regionala industrin i en hållbar riktning kan både arbetstillfällen skapas och nya företag bildas.

Efter att regionfullmäktige har antagit strategin går Smart energi in i den sista fasen. Här ska överenskommelser förverkligas och omsättas i praktiskt genomförande i samspel med kommuner, näringsliv och andra organisationer. Arbetet kommer att fortsätta att drivas enligt de sex fokusområdena och initiera aktiviteter inom dessa. Under denna fas finns det ett antal utmaningar som behöver hanteras:

Vem ansvarar för strategins genomförande?

Många av de åtgärder och utmaningar som identifierats under dialogen berör regionutvecklingsfrågor lika mycket som miljöfrågan. Möjligheterna att nå visionen ökar med ett brett samarbete mellan politiker, näring och forskning.

Företrädare för både Västra Götalandsregionen, kommunerna, näringsliv och forskning behöver gemensamt driva strategin framåt.

Fortsätt stötta engagemang och kunskapsöverföring!

Dialogen har spridit visionens budskap bland en mängd aktörer i regionen. Dialogen har också utgjort en ny plattform för samtal om utmaningar och möjliga samarbete.

Västra Götalandsregionen bör verka för en fortsatt mötesplats för dialog om nya överenskommelser och initiativ som kan stödja uppfyllelsen av visionen.

Formulera överenskommelser med mätbara mål!

Flera initiativ och satsningar ska nu via överenskommelser lanseras för att driva regionens utveckling i riktning med visionen. Aktörer både inom och utom den politiska sfären förväntas stödja detta.

Överenskommelser bör formuleras med mätbara mål och verktyg för att säkerställa att de bidrar till en utveckling mot ett oberoende av fossil energi.

Myndighetssamverkan ger fler verktyg!

Länsstyrelsen Västra Götalands län har parallellt med Smart energi på regeringsuppdrag utvecklat en regional klimat- och energistrategi. Målet för denna strategi är detsamma som för Smart energi – att minska regionens klimatpåverkan och utsläpp av växthusgaser.

Det regionala klimatarbetet stärks av en gemensam process mellan Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Miljöexpertis i världsklass bör utnyttjas!

Miljöforskningen vid regionens högskolor och universitet håller hög internationell klass. Det finns potential att nyttja denna resurs i det regionala arbetet i högre utsträckning än vad som görs idag.

För in mer kunskap från regionens universitet och högskolor i det regionala strategiarbetet för klimatfrågan.

5 Referenser

Anteckningar, Beredningsgruppen för miljö, Västra Götalandsregionen, MB 2008-09-02 Anteckningar

Anteckningar, Beredningsgruppen för miljö, Västra Götalandsregionen MN 2008-10-14 Anteckningar

Rapport 2008:93, Länsstyrelsen Västra Götalands län, Energi- och klimatstrategi för Västra Götalands län, 2008

Rapport, British Government, STERN REVIEW: The Economics of Climate Change, 2006

Rapport, Energimyndigheten och Västra Götalandsregionen, På väg mot en mindre fossilberoende ekonomi – kan Västra Götaland gå före?, 2007

Rapport, Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC Fourth Assessment Report: Climate Change 2007, 2007

Rapport, Kommissionen mot oljeberoende, På väg mot ett oljefritt Sverige, 2006

Rapport, Västra Götalandsregionen, Vision Västra Götaland – Det goda livet, 2005

Regionalt inriktningsunderlag, Västra Götalandsregionen, Ökad tillväxt och en bättre miljö, 2007

Remissförslag 2006-10-31, Västra Götalandsregionen, Smart energi - En dialog och strategi för en starkare ekonomi och minskad klimatpåverkan, 2006

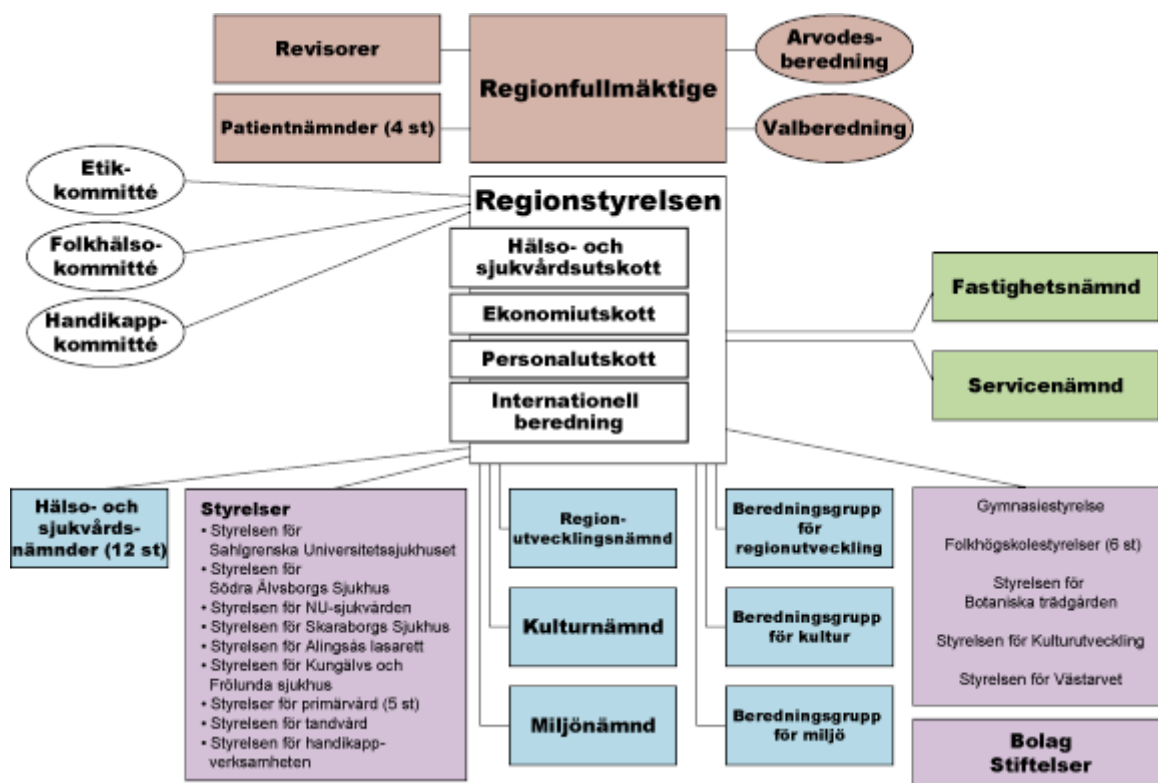
Appendix

1. Dokumentation och insamling

- 080110: Möte mellan processledare och sekreterare för fokusområdena Alternativa drivmedel och effektivare fordon samt Ökad produktion av energi från jord, skog, sol och vind
- 080110: Intervju med processledare Kerstin Quentzer
- 080114: Möte mellan processledare och sekreterare för fokusområdet Effektiv energianvändning i bostäder och lokaler
- 080114: Möte mellan processledare och sekreterare för fokusområdet Effektiva godstransporter - grön logistik
- 080114: Möte mellan processledare och sekreterare för fokusområdet Effektiva persontransporter – mobilitet
- 080122: Möte mellan processledare och sekreterare för fokusområdet Livsstil, konsumentmakt och producentansvar
- 080206: Dialogmöte Effektiva persontransporter – mobilitet
- 080207: Dialogmöte Alternativa drivmedel och effektivare fordon
- 080409: Dialogmöte Effektiv energianvändning i bostäder och lokaler
- 080526: Dialogmöte Ökad produktion av energi från jord, skog, sol och vind
- 080602: Avrapportering till projektledning från fokusområden Effektiv energianvändning i bostäder och lokaler; Ökad produktion av energi från jord, skog, sol och vind samt Effektiva persontransporter – mobilitet
- 080604: Avrapportering till projektledning från fokusområden Effektiva godstransporter - grön logistik; Alternativa drivmedel och effektivare samt Livsstil, konsumentmakt och producentansvar
- 080610: Intervju med processledare Kerstin Quentzer
- 080623: Intervju med Jessica Algehed (tidigare handläggare vid Västra Götalandsregionens Miljösekretariat)
- 080821: Västra Götalandsregionens temadag ”Smart energi”
- 081113: ”Kick again” Återträff inom Smart energi
- 081211: Intervju med Malin Englund, informatör i Smart energi

2. Politisk organisation i Västra Götalandsregionen

Regionfullmäktige är med sina 149 ledamöter regionens högst beslutande organ. Regionstyrelsen förbereder frågor som tas upp i regionfullmäktige, och tar fortlöpande beslut i en rad andra frågor. Regionstyrelsen har tre beredningsgrupper till sitt förfogande för beredning av ärenden inom kultur-, miljö- och regionutvecklingsfrågor. Beredningsgrupperna består av både regionpolitiker och kommunpolitiker. Under regionstyrelsen finns nämnder för kultur-, miljö- och regionutvecklingsfrågor. Nämnderna är sammansatta av regionpolitiker och fattar beslut och finansierar insatser inom sina respektive område. Till nämnderna finns tjänstemannaorgan kopplade, de så kallade sekretariaten.

(källa: www.vgregion.se)

3. Förteckning över fokusgrupper

Effektiv energianvändning i bostäder och lokaler

Ordförande: Ulla Y Gustafsson

Sekreterare: Jonas Norrman

Kerstin Brunnström

Keijo Laine

Niclas Grönvall

Effektiva godstransporter - grön logistik

Ordförande: Jan Hallberg

Sekreterare: Dirk Harmsen

Conny Johansson

Kenneth Johansson

Stefan Carlsson

Effektiva persontransporter - mobilitet

Ordförande: Leif Blomqvist

Sekreterare: Jakob Lagercrantz

Eva Johansson

Alternativa drivmedel och effektivare fordon

Ordförande: Gert-Inge Andersson

Sekreterare: Hanna Jönsson

Tibor Ritzl

Rolf Söderlund

Gunilla Druve Jansson

Ökad produktion av energi från skog, åker, sol och vind

Ordförande: Ulf Eriksson

Sekreterare: Karin Stenlund

Maria Abrahamsson

Åsa Kasimir Klemendtson

Gisela Holterson

Livsstil, konsumentmakt och producentansvar

Ordförande: Monica Selin

Sekreterare: Berit Mattsson

Liisa Kirjavainen Hyväri
Kate Giaever
Olle Andersson

4. Möten i Smart energi

Dialogmöten per fokusområde

Effektiv energianvändning i bostäder och lokaler

- 071106 Göteborg: *Effektiv energianvändning i bostäder och lokaler*
- 080207 Göteborg: *Energieffektiva byggnader – hur går vi från visningshus till mainstream?*
- 080227 Borås: *Tema Fastighetsförvaltning*
- 080317 Falköping: *Bättre nyttjande av solenergi - hur når vi dit?*
- 080409 Uddevalla: *Tema Byggbranschen*

Effektiva godstransporter - grön logistik

- 071214 Skaraborg: *Effektiva godstransporter – grön mobilitet*
- 080207 Göteborg: *Hur skall godstransportsektorn kunna halvera sitt fossila utsläpp till 2020?*
- 080410 Kungälv: *Göta älv och Vänern som farled för hållbara transportslag. Hur når vi dit?*

Effektiva persontransporter – mobilitet

- 080206 Göteborg: *Får bilen plats i staden år 2020?*
- 080305 Mölndal: *Hur tar jag mig till jobbet 2020?*

Alternativa drivmedel och effektivare fordon

- 071127 Göteborg: *Alternativa drivmedel och effektivare fordon*
- 080207 Göteborg: *Alternativa drivmedelssatsningar idag – vilka är utmaningarna i Västra Götaland?*
- 080416 Uddevalla: *Ökad andel miljöfordon hos kommuner och företag i Västra Götaland, vilka är drivkrafterna? Vilka är utmaningarna?*
- 080508 Skövde: *Ökad andel miljöfordon hos kommuner och företag i Västra Götaland, vilka är drivkrafterna? Vilka är utmaningarna?*

Ökad produktion av energi från jord, skog, sol och vind

- 071207 Göteborg: *Ökad produktion av energi från jord, skog, sol, vind*
- 080207 Göteborg: *Ökad produktion av energi från jord, skog, sol, vind*
- 080317 Falköping: *Ökad produktion av energi från jord, skog, sol och vind*
- 080526 Trollhättan: *Ökad produktion av energi från vind i Västra Götaland - hur får vi det?*

Livsstil, konsumentmakt och producentansvar

- 080207 Göteborg: *Konsumtion och produktion i hållbar tillväxt*
- 080403 Göteborg: *Hur kan vi skapa miljöanpassad handel och konsumtion i Västra Götaland?*

- 080417 Göteborg: *Hur ser ungdomar på klimatfrågan? Vilka lösningar finner de och vilken livsstil värderas högst?*
- 080521 Göteborg: *Vår livsstil slukar resurser och skadar miljön.*
- *Sluta konsumera och börja handla!*

Smart energi möter politiker och tjänstemän

- 080821 Trollhättan: *Vilka åtgärder bör tillväxt och utveckling inom Västra Götalandsregionen satsa på för att minska Västra Götalands beroende av olja?*
Målgrupp: Anställda inom tillväxt och utveckling
- 080826 Lundsbrunn: *Skaraborgs kommunalförbund och smart energi har seminarium om den blivande klimatstrategin*
Målgrupp: Kommunledningen, både förtroendevalda och tjänstemän samt berörda nämndledamöter och förvaltningstjänstemän
- 080828 Uddevalla: *Fyrbodals kommunalförbund och smart energi har seminarium om den blivande klimatstrategin*
Målgrupp: Kommunledningen, både förtroendevalda och tjänstemän samt berörda nämndledamöter och förvaltningstjänstemän
- 080829 Göteborg: *Göteborgsregionen (GR) och smart energi har seminarium om den blivande klimatstrategin*
Målgrupp: Tjänstemän
- 081009 Göteborg: *Föredragning om Smart energi inför Göteborgsregionens styrgrupp för miljö och samhällsbyggnad*
- 081020 Vänersborg: *Klimat dag och info om Smart energi till Regionfullmäktige*
Målgrupp: Ledamöter i Regionfullmäktige

Övriga möten

- 080813 Göteborg: *"Kick Again" En återsamlingsträff för alla som deltagit i Smart energi. Vad har hänt, vad har sagts och hur ser strategin ut? Arbetet för att förverkliga vad som framkommit ur dialogen påbörjas.*
Målgrupp: Alla som har deltagit i processen på något sätt
- 081114 Bengtsfors: *Hur ser du som är mellan 15- 22 år på klimatfrågan? Säg din åsikt*
Målgrupp: I första hand personer mellan 15- 22 år, men även sakkunniga och politiker som vill delta i samtal om klimatfrågan med ungdomar

5. Förslag till överenskommelser från dialogen

1. Gemensamma kommunala mål och riktlinjer om byggnaders energiprestanda
2. Utred och samordna ägardirektiv till energi- bostads- och fastighetsbolag
3. Beställarsamverkan: Ställ krav på energieffektivitet genom upphandling baserad på LCC-kalkyler
4. Demonstrera energieffektivt byggande
5. Utveckla kanalsjöfarten på Göta Älv
6. Miljöeffektivisera lantbrukets transporter
7. Använd stickspåren i Västra Götaland
8. Skapa lagliga förutsättningar för fossilfri mobilitet
9. Samarbeta mellan arbetsgivare för att minska bilpendlingen
10. Skapa möjligheter för människor att resa fossilfritt från glesbygd till tätort – och tvärt om
11. Gemensam upphandling av miljöbilar
12. Forska och demonstrera nya system för alternativa drivmedel
13. Folkbildning och marknadsföring
14. Öka produktionen av bioenergi
15. Skapa nya jobb genom vindkraftsetableringar
16. Öka efterfrågan på solvärme och solceller
17. Grön handel
18. Barn- och ungdomsperspektivet
19. Offentlig konsumtion
20. Skatter som ekonomiska styrmedel som styr mot hållbar konsumtion
21. Testa livsstilsförändringar bland anställda eller allmänheten